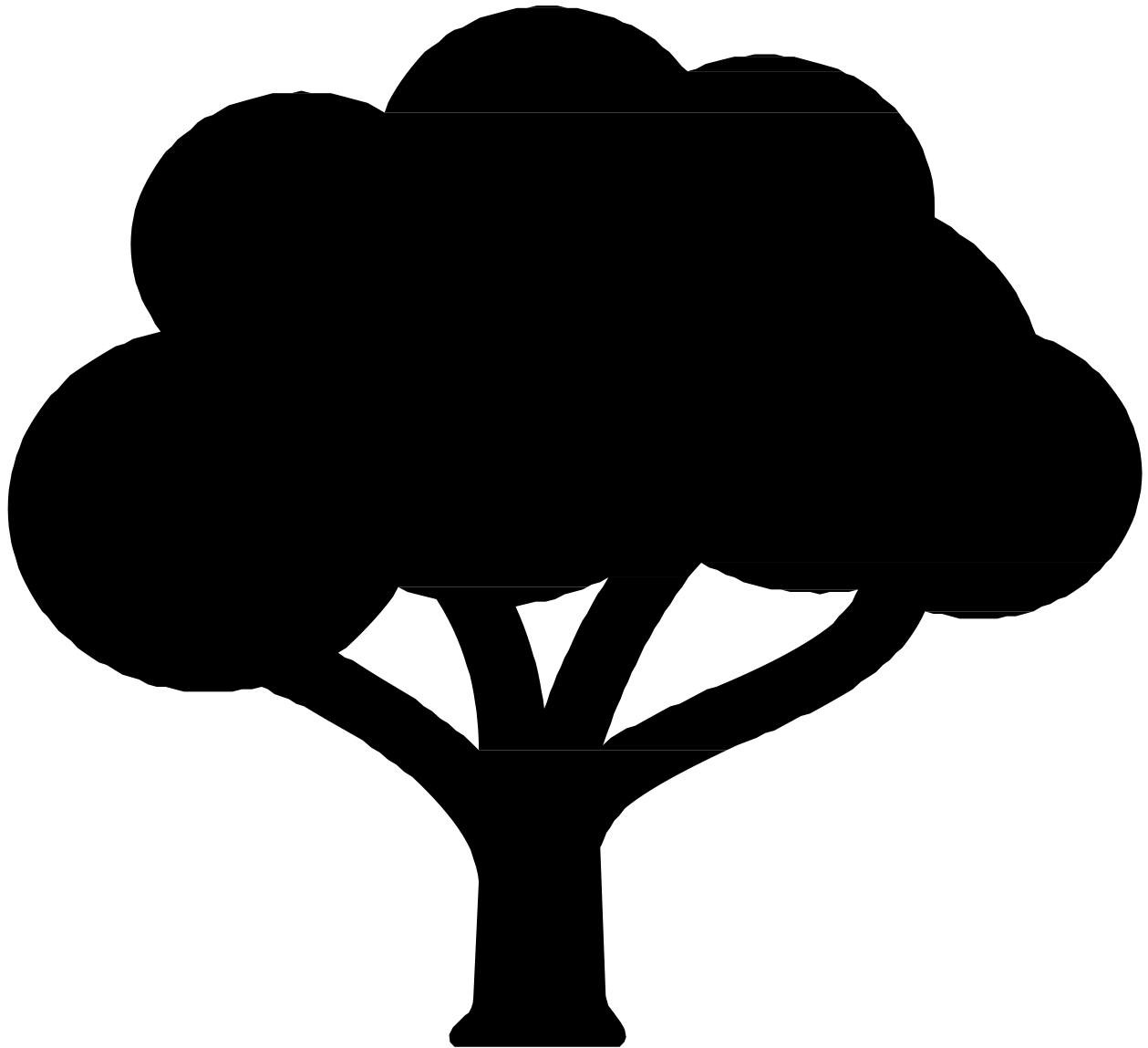
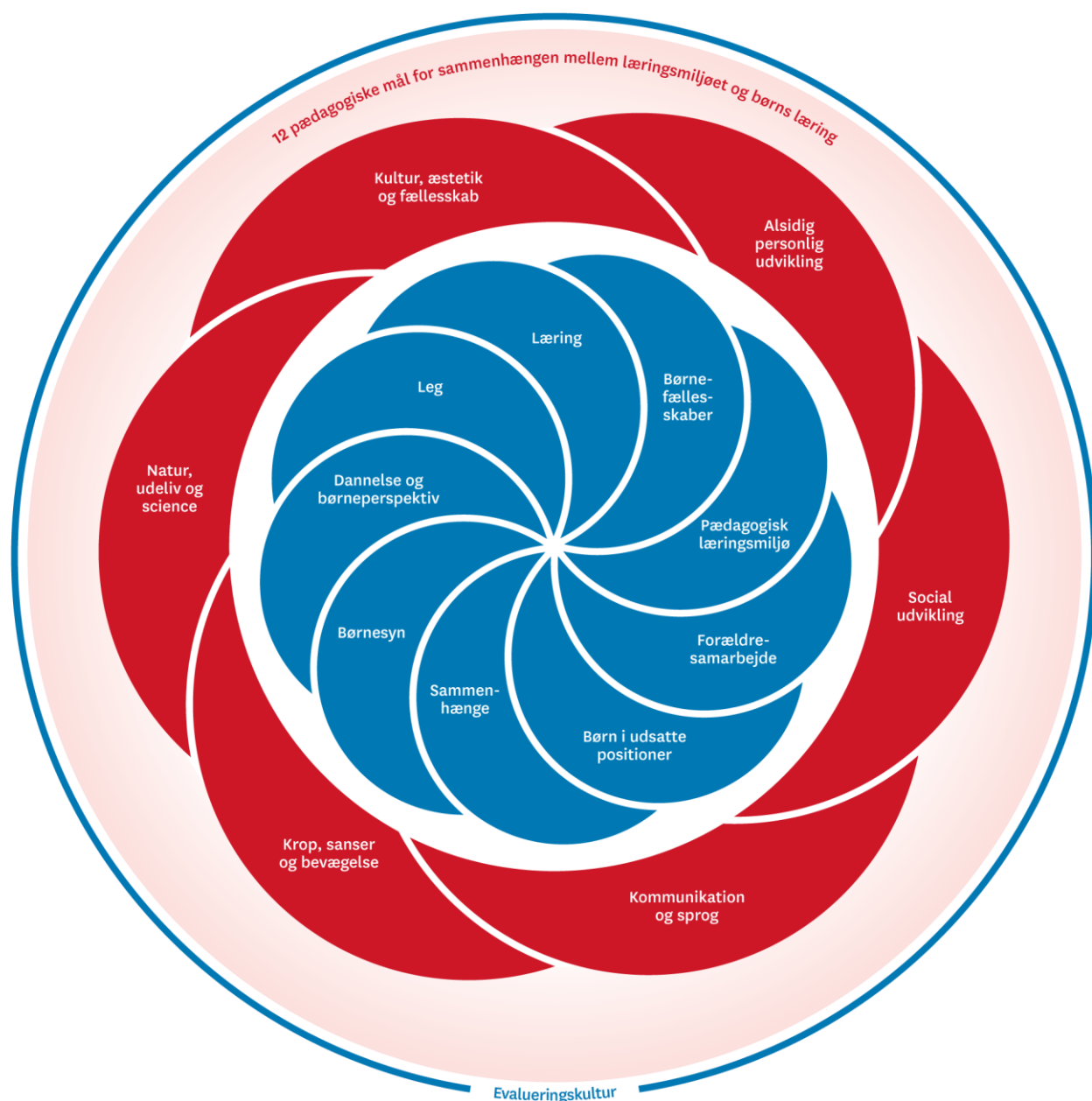

Pædagogisk læreplan for Børnegården Frederiksholm 2024 / 2025

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendt-

gørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan. Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der gennem skabelonen løbende til publikationen. På sidste side i skabelonen er der yderligere information om relevante inspirationsmaterialer.

Børnegården Frederiksholm er en kommunal institution, som tilhører klynge VVK-F.

Klyngens fælles definition af kerneopgaven lyder:

“Vores kerneopgave er at udvikle trygge, nysgerrige og livsduelige børn i tæt samarbejde med forældrene”.

I Klyngen arbejder vi desuden ud fra fem værdier, som understøtter kerneopgaven; Mod, fællesskab, fordybelse, vedholdenhed og nysgerrighed. Under alle fem værdier er en definition af hver værdi samt adfærdsbeskrivelse/ målpunkter til hver værdi. Det er de enkelte institutioner, der beskriver hvilke handlinger der fokuseres særligt på ud fra institutionernes forskellige profiler.

Her beskriver vi kort vores stamoplysninger, pædagogiske profil og lokale forhold. Det kan for eksempel være børnegruppens sammensætning og forskellige forudsætninger, de fysiske rammer, geografisk placering og andre ting, der har betydning for vores pædagogiske arbejde.

Børnegården Frederiksholm er en 0-6 års institution beliggende i Københavns Sydhavn.

I Børnegården Frederiksholm er der repræsenteret mange familier og sprog, der har oprindelse fra mange steder i verden. Ligeledes er personalegruppen en mangfoldig gruppe af mænd og kvinder med forskellig uddannelse, etnicitet, anciennitet og alder.

Rammerne for institutionens pædagogik er bygget op omkring en fast genkendelig struktur for dagen og ugen. Vi arbejder i teams med faste aktivitetsdage, hvor børnene er organiseret i mindre grupper. Dette øger muligheden for det gode samspil barn/barn, barn/voksen og færre forstyrrelser. Igennem hele dagen og ugen arbejder vi med fokus på sprog og leg- og læringsmiljøer i mindre børnegrupper.

Børnegården har en åbent hver dag fra kl. 6.00-17.15.

Hver morgen åbnes der på én stue i vuggestuen, hvor der bliver tilbudt morgen- mad til alle børn, der kommer i morgenåbningen. Kl. ca. 8.00 fordeler vi os på de respektive stuer.

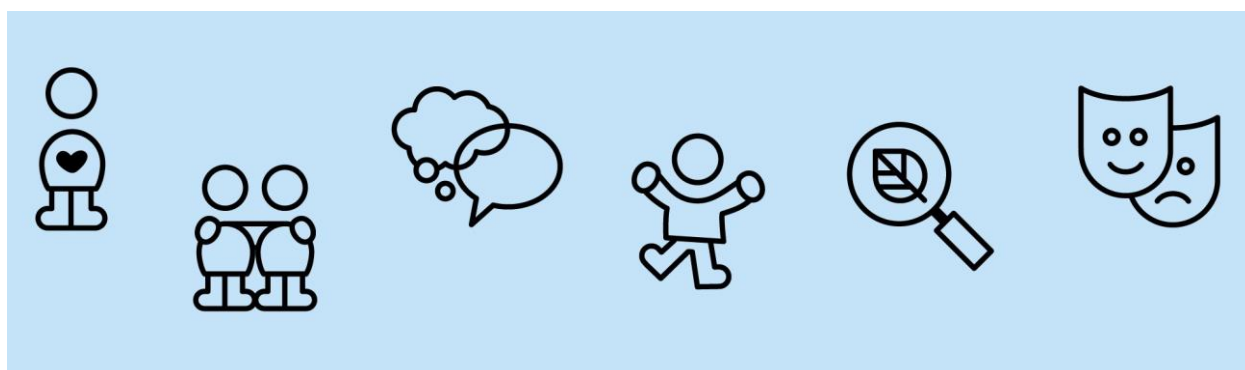
Fælles for hele huset er, at der serveres morgenmad frem til kl. 7.30, mellemmåltid kl. 9.00, frokost serveres kl. 11 samt eftermiddagsmåltid kl. 14 i egne grupper.

Ugens madplan er så varieret som muligt; 1 suppedag, 1 vegetardag, 1 fiskedag, 1 dag med rugbrød og pålæg, samt en dag hvor det er en børnevalgt ret der kan være alt fra pizza, risengrød, burger mm. Institutionen har en økologi-procent på over. 90% og har derfor Guldmærket.

På alle stuer holder vi morgensamling kl. 9.00/9.30, hvor vi synger, taler om dagens aktiviteter, og hvem der er her i dag.

Om fredagen holder vi fælles fredag hvor vuggestuen og børnehaven åbner lågen imellem deres 2 legepladser så børnene kan lege på tværs og vi laver også sanglege på tværs.

BØRN SKAL GENKENDE I DAG OG GLÆDE SIG TIL I MORGEN

Pædagogisk grundlag

"Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag."

"Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark."

"De centrale elementer er:

- **Børnesyn.** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv.** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg.** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring.** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber.** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø.** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde.** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner.** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen.** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv."

"Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud."

"Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Først forholder I jer til de fem elementer:

- **Børnesyn:** *Alle børn er født sociale, og de udvikler sig i samspil og relationer med andre.*
- **Dannelse og børneperspektiv:** *Deltagelse i meningsfuldt og nærværende samvær med voksne, er en grundlæggende forudsætning for et barns trivsel.*
- **Leg:** *Legen har en værdi i sig selv og er en gennemgående del af hverdagslivet. Legen er et erfaringsrum, hvor børn både får muligheder for at afprøve dem selv, finde på nyt og samtidig må afstemme sig efter de andre.*
- **Læring:** *Børn ses som aktive medskabere af egen læring og udvikling i rammer, de voksne er ansvarlige for.*
- **Børnefællesskaber:** *Alle børn har ret til deltagelse, deltagelse er forudsætning for læring, trivsel og udvikling. De voksne bærer ansvaret for relation, samspil, samvær og stemning.*

De øvrige elementer i det pædagogiske grundlag skal ifølge loven fremgå særskilt af den pædagogiske læreplan. Disse elementer forholder I jer til lidt senere.

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

I Børnegården Frederiksholm har det at være barn en værdi i sig selv. Det betyder, at vi støtter børn i deres sociale og følelsesmæssige udvikling. Vi følger børnene og fortolker verdenen for dem ved at sætte ord på det, der sker omkring og med dem. Vi støtter hvert enkelt barn til at indgå i det større fællesskab med de øvrige børn på stuen. På den måde oplever børnene, hvem de er i kraft af dem selv, og hvem de er i samværet med de andre børn.

Vi arbejder anerkendende med øje for forskellighed og mangfoldighed og øver os i at se barnets ressourcer fremfor barnets udfordringer.

Vi ved, at børn er forskellige og udvikler sig forskelligt. Vi er optaget af, at barnet gør det, som barnet kan. Vi har fokus på at se barnets intention fremfor barnets handling. I den sammenhæng må vi nogle gange gøre noget forskelligt for at give børn lige muligheder for udvikling og trivsel. Vi må vurdere i hver enkel situation, hvad det enkelte barn har brug for. Eks. kan vores intention i en aktuel situation være, at barnet skal støttes i rydde noget legetøj op, men hvis vi ser tegn på, at barnet ikke er helt klar til det, må vi være nysgerrige på, hvad barnet har brug for, inden vi når til selve oprydningen. Selvfølgelig skal barnet støttes i at rydde op, som en del af en dannelsesproces, men måske er der noget før det, som barnet har brug for at blive støttet i.

Ligeledes arbejder vi for at understøtte børnenes positive børnefællesskaber, hvor legens betydning og erfaringsdannelse i et inkluderende fællesskab, er i fokus. F.eks. arbejder vi med

tydelige legezone i både inde og ude rum, således, at det er nemmere for alle børn at vide, hvad der kan leges med i de forskellige zoner – I den forbindelse er vi optaget af at indgå i legen dels for at støtte børnenes sproglige udvikling, men også for støtte børnene i en fortolkning af legen, den sociale kontakt og aktuelle følelser, som kommer i spil. Vi er optaget af, at lege-kompetencer ikke er medfødte – de skal øves.

For at støtte børnenes lege-kompetencer er vi godt i gang med at understøtte lege zonerne visuelt.

Vi har i Klyngen udarbejdet en fælles børnesyn der har fokus på at barnet har værdi i sig selv, at barnet skal møde i tryghed med lov til at være forskellige og udvikle sig i forskelligt tempo.

Vi arbejder med begreberne fra Trygge relationer, herunder Tryghedscirklen, følelseskoppen, Isbjerget, vippen og haj musik.

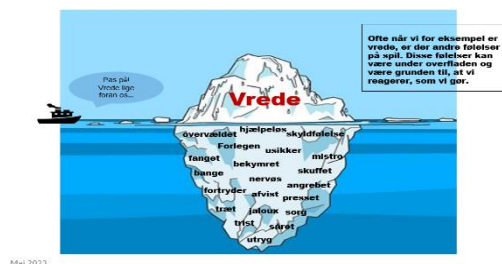
Tryghedscirklen

Hvor er barnet på tryghedscirklen?

- Hvad har barnet brug for af dig?
- Giv trøst
- Sæt ord på barnets følelser
- Giv et kram
- Hjælp barnet med at løse udfordringer
- Grin sammen med barnet
- Tilbyd øjenkontakt med barnet for at vise, at du er dér, når der er behov
- **Alle følelser er ok**

Isbjerget

Se barnet indefra

- Hvilken følelse udviser barnet, og hvad kan ligge til grund for dette? (følelserne under isbjerget)
- For at kunne se barnet indefra skal du kunne se dig selv udefra
- Mød barnet med ro og omsorg
- Hvad har barnet brug for af dig?
- Vær undersøgende i forhold til hvad der kan ligge til grund for barnets reaktion?
- Når barnet har det svært, har det ikke brug for et godt råd. Men en voksen der regulerer sig selv, efter hvad barnet har brug for
- Tilbyd barnet omsorg, nærvær og trøst

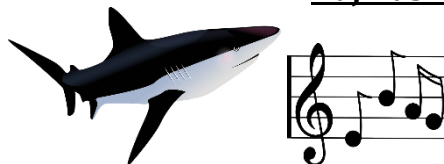
Følelseskoppen

Skab en god relation før en opgave

- Har barnet brug for at få fyldt sin følelseskop op? Dvs. er koppen tom?
- Hvad har barnet brug for af dig?
- Hele dagen skal være fuld af positive mødeøjeblikke

Hajmusik

Hører du som voksen hajmusik?

- Træd ud af situationen
- Bed om hjælp hvis du kan mærke du ikke kan bevare roen i situationen
- Tag ansvar ved, at være opmærksom og reager, hvis du oplever dine kollegaer, hører hajmusik, og har brug for hjælp

• Barnet skal føle sig tryk • Se barnet, lyt til barnet • Vær opmærksom på om barnet har brug for mere omsorg og nærvær • Barnet har altid brug for at være fyldt op i sin følelseskop	• Man skal starte med at regulere sit eget nervesystem før man kan regulere andres
---	--

Herunder er vore plan for at arbejde med sprog og bevægelse i hverdagen.

<u>Sprog- og bevægelsesstrategier</u> • Øjenkontakt (kig på barnet, når I taler sammen. Barnet lærer fra dit ansigt og din øjenkontakt. Hold evt. en genstand op til dine egne øjne for at skabe kontakten). • Imiter (efterlign barnets lyde, ansigtsmimik, kropssprog og handlinger) • Udvid og tilføj (bil – ja bilen kører stærkt – bilen er rød) • Kommenter (stil ikke så mange spørgsmål, men kommenter i stedet. "du tegner med den røde tusch, jeg vil bruge den grønne tusch). • Samtaler – snak om hvad barnet er interesseret i. Stræb efter 5 turtagninger (Strive for five: barn-voksen-barn-voksen-barn). • Vi har fokus på bevægelse i hverdagsrutiner • Vi bruger fagter når vi leger, synger og rimer	 Hold Udkig Giv tid Lyt • Hold udkig (Observer) – vær opmærksom på verbal og nonverbal kommunikation. Hvad optager barnet? Hvad vil det gerne fortælle dig? • Giv tid (Vent) – giv barnet mulighed for at initiere. Giv barnet tid til at svare. Ti stille, læn dig evt. frem, se forventningsfuld ud. Giv tid, er måske den vigtigste strategi i forhold til børn med en sproglig forsinkelse. • Lyt – lyt ordentligt efter – lyt "bagved" Hvad er barnets intention, barnets perspektiv. Overtag ikke med billederne i dit hoved, men find frem til billederne i barnets hoved.
<u>Dialogisk læsning</u> • Dialogisk læsning handler om at inddrage børnene i oplæsningen og skabe dialog om bogen. • Bogen læses 3 gange med den samme gruppe børn. Børnene inddrages mere og mere. Oplæsningen kombineres med kreative aktiviteter og lege, der knytter sig til bogens tema. Inspirationsmateriale findes i sprogrummene. • Dialogisk læsning er en fast del af månedsplanen, og sprogrummene i vuggestue og børnehave bruges. • Medlemmer af sprogudvalget tilbyder oplæring i dialogisk læsning	<u>6 årlige sprog-temaer 2025</u> • Januar-februar: Kroppen • Marts-april: Dyr-Påske • Maj-Juni: Familie-Sommerfest (2026 Mad) • August-september: Mad (2026 Familie) • Oktober-november: Eventyr-Halloween • December: Jul-Julefest • For at udvide børnenes ordforråd og generelle sproglige udvikling arbejder vi med temaerne gennem mange forskellige aktiviteter. • Temaerne er integreret i vores månedsplan. Temaet afspejles i valg af månedens rim, sang, bog, leg og kreative aktiviteter. • Hvert tema har et inspirationskatalog som vi arbejder ud fra, i dette er der fokusord, bøger, lege, sange og rim med tilhørende fagter

Legezoner der indbyder til rolle-, regel- og bevægelsesleg

- Rollelegen styrker fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed, sociale kompetencer, selvværd og identitet. For at alle kan være med, og at legen udvikler sig positivt for alle børn, skal legen støttes, guides og rammesættes af den voksne.
- De voksnes rolle er at være igangsætter, komme med idéer, hjælpe med at fordele roller, understøtte konfliktløsning og lege med.
- Eksempler på rollelege: Køkkenleg, restaurantleg, isbutik, købmandsleg, bamsehospital, mekaniker, frisør, busleg, mor-far og børn m.m.
- Inde og ude arbejder vi systematisk med forskellige former for rolle-, regel-, og bevægelseslege, som tager udgangspunkt i vores temaer

Nærværende samtaler

- Jo flere samtaler børn indgår i i løbet af dagen, jo bedre bliver deres sprog. Børnene lærer primært sprog af de voksne. Nærværende samtaler skal derfor prioriteres i hverdagens rutiner eks: i garderoben, når vi spiser...
- Vi følger månedsplanen og deler op i små grupper efter samling.
- Vi sidder i små grupper til måltiderne. De voksne sætter samtaler i gang, som hele bordet har mulighed for at deltage i.
- På legepladsen fordeler de voksne sig, så de kan indgå i samtaler med børnene om tanker, følelser, konflikter m.m.

Vi arbejder med børnenes mod og mestring for at opbygge barnets selvværd og lyst til at udfordre og bevæge sig ud i den verden, der omgiver barnet samt forholde sig kritisk og stille spørgsmål til selv samme.

Her arbejdes for, at vi er lydhøre og imødekommende overfor børnene samt hele tiden have og tage barnets perspektiv. Desuden arbejdes der med den voksnes rolle og position i forhold til facilitering af børnefællesskaber. En måde at tage barnets perspektiv kan være, at den voksne sætter ord på det, som den voksne ser og derved undgår at blive dommer over en aktuel situation, f.eks:

Tobias, på 2 ½ år og Andrea på lige godt 2 år står begge ved et legekøkken. Tobias står lidt ude i periferien og kigger på Andrea, som er i gang med at finde forskelligt legetøjs-mad frem. Tobias går tættere på Andrea og tager en banan ud af hånden på Andrea. Andrea skriger højt og kigger på pædagogen, som sidder tæt på. Inden pædagogen når at reagere, har Andrea skubbet Tobias og taget bananen tilbage, Tobias reagerer med at slå igen. Begge børn græder højt nu. Pædagogen sætter sig tæt ved børnene. Med rolig stemme siger hun: "Åh, I græder begge to, I er kede af det, I har tårer". Begge børn falder lidt til ro. Pædagogen fortsætter med samme rolige tonefald: "I ville gerne have en banan begge to, Tobias ville gerne have en banan og Andrea ville gerne have en banan". Tobias nikker. Pædagogen siger: "Skal vi se, om der er en banan til jer hver?" Tobias begynder med det samme at tage "banankikkerten" frem (han tager hånden op til øjnene og lader som om, at det er en kikkert, der kan finde bananer. Andrea griner højt.

Evaluerings spørgsmål:

- Hvordan arbejder vi for, at alle børn føler sig som en del af et børnefællesskab?
- Hvordan arbejder vi for, at alle børn, dagligt, deltager i meningsfulde og nærværende samvær med en voksen?

Pædagogisk læringsmiljø

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

I Børnegården Frederiksholm er vi optaget af at skabe et trygt og udviklende læringsmiljø hele dagen. Alle pædagogiske rutiner og pædagogiske aktiviteter betragtes som læringsrum for det enkelte barn, og vi er optaget af, at læring medieres i fællesskaber. Vi er i gang med at implementere piktogrammer både relateret til pædagogiske rutiner, men også relateret til pædagogiske aktiviteter samt i vores afgrænsede legezone. I legezoneerne er vi i gang med at illustrere med piktogrammer, hvad der kan leges med i den aktuelle zone. Desuden arbejder vi på at bruge "Sprog/lege manuskripter" således, at vi fokuserer på at anvende de samme vendinger og begreber i den aktuelle leg. Dette for at støtte barnets sproglige udvikling.

I både børnehaven og vuggestuen understøtter piktogrammer dagens gang samt pædagogiske aktiviteter. I vuggestuen anvendes piktogrammer med "Dagens gang" således, at vi i relation til en pædagogisk rutine kan støtte barnet i de forskellige overgange/sammenhænge ved at inddrage det aktuelle piktogram, f.eks.:

Anton på 2 år har brug for støtte til at være i overgangen/sammenhæng fra måltidet og til at skulle ind i soverummet og putte. Pædagogen læser, som vanligt, en bog for de ældste børn på madrassen, og Anton har igennem lidt tid, haft svært ved at indgå i denne stund. Han går lidt hvileløst rundt på stuen, og reagerer med gråd og afvisning, når pædagogen forsøger at støtte ham i, at det er tid til at tage tøj af for at gå ind og sove. Pædagogen peger på piktogrammerne af bleskift, håndvask, måltidet, og sovestunden. Anton står længe og kigger på billederne, og begynder forsigtig at pege på det samme, som pædagogen peger på. Efter få minutter er Anton faldet til ro og går sammen med pædagogen ind i soverummet og lægger sig ned på madrassen.

Piktogram af "Dagens gang"

I Børnegården Frederiksholm arbejder vi med mindre børnegrupper både i de pædagogiske aktiviteter og i de pædagogiske rutiner. I de mindre børnegrupper vil vi få større mulighed for at se og følge det enkelte barn og derved kunne tilpasse vores pædagogiske indsats.

Piktogram af pædagogiske aktiviteter

I vores praksis arbejder vi med rollemodeller (de store hjælper de små), selvhjulpenhed, mod til at sige til og fra, venskaber/fællesskaber, selvstændighed og undring (stille spørgsmål, hvis der er noget man ikke forstår eller undrer sig over). Desuden støttes børnene i at sætte ord på, hvad de foretager sig; ex. farver/former, kan li'/ikke li', hvad har jeg lyst til/ikke lyst til osv.

Evalueringsspørgsmål:

- Hvordan støtter vores fleksible aktivitetsplaner, at alle børn indgår i meningsfulde børnefællesskaber?
- Hvordan støtter vores praksis, at barnet har mulighed for at trives og udvikles hele dagen i Børnegården Frederiksholm?

Samarbejde med forældre om børns læring

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

I hverdagen er vi optaget af, at forældre er trygge ved at aflevere deres barn i institution. Vi prioriterer højt, at forældre oplever, at deres barn føler sig velkommen og bliver set. Er der situationer, hvor forældre har brug for at give en særlig besked, prioriterer vi at imødekomme dette.

På stuen er der ved at blive gjort klar til samling. Den ene voksne taler med børnene om, at der skal ryddes op, de taler om, at LEGO skal i den hvide kasse med LEGO billedet på. Ahmed falder i en legoklods og begynder at græde lidt. Den voksne går hen til Ahmed og siger: "Du græder, jeg så, at du faldt i en LEGO klods", - den voksne peger på klodsen. Ahmed snøfter, og i det samme går døren op, og Vilfred og mor står i døren. Vilfred ser lidt betuttet ud, den voksne tænker, at Vilfred ikke er helt klar til at blive afleveret. Hun siger glad: "Hej Vilfred, godt, at du er kommet". Den voksne kigger på Ahmed, og peger derefter over på Vilfred: "Kom Ahmed, vi går over og tager godt imod Vilfred". Med Ahmed tæt ved sin side, stadig lidt snøftende, sætter den voksne sig tæt ved Vilfred og rækker armene frem. "Kom du over til mig, Vilfred, Ahmed og jeg har glædet os til, at du skulle komme i dag".

Vi har for anden sommer i træk haft praksis værksteder for forældre med temaerne, sang, leg og dialogisk læsning for at give dem et indblik i hvad vi laver af aktiviteter og hvordan, det vil også kunne inspirere til at gøre det derhjemme.

Hver uge laver hver gruppe et ugebrev og lægger på Aula, hvor de skriver om hvad de har lavet i løbet af ugen. Vi lægger løbende billeder af hverdagen op på Galleriet i Aula.

Vuggestuen tilbyder hjemmebesøg til alle nye/kommende vuggestueforældre. Hjemmebesøget har fokus på barnets første måneder af livet, fødsel, kost og søvnrytmer, så personalet kan imødekomme barnets behov fra starten i vuggestuen. Er der forældre, som ikke ønsker at tage imod tilbuddet om hjemmebesøg, tilbydes i stedet en samtale inden vuggestuestart med præcis samme fokus som ved hjemmebesøget.

2 gange årligt udarbejdes TOPI. Alt efter institutionens vurdering afholdes forældresamtale med fokus på, hvad vi fælles kan gøre for at understøtte barnets trivsel og udvikling. I tilfælde hvor det vurderes nødvendigt, inddrages tværfaglige ressourcepersoner i samtalen.

Institutionen afholder overgangssamtale ved overgangen fra vuggestuen til børnehaven, hvor både forældre, personale fra vuggestuen og personale fra børnehaven deltager. Desuden udarbejdes en skriftlig overlevering fra vuggestuen samt forældre til børnehaven via Hjernen og Hjertet i Aula.

Vi tilbyder årlige trivselssamtaler samt trivselssamtale med forældrene i forbindelse med opstart i både vuggestuen og børnehaven. Trivselssamtaler kan også være på opfordring fra forældrene. Ved overgang til skole afholdes ligeledes overgangssamtale mellem forældre, børnehave, fritidsinstitution og skole, og der udarbejdes skriftlig overlevering via KBH-barn. Der holdes desuden overgangssamtaler ved overgangen til skole med udgangspunkt i det skriftelige overdragelsesdokument.

Desuden afholdes forældremøder 2 gange årligt samt 2-3 arrangementer af mere festlig karakter, ex. julefest, sommerfest.

Evalueringsspørgsmål:

- Hvordan arbejder vi med at møde forældrene forskelligt og tilpasse samarbejdet ud fra deres behov?
- Hvad ved vi om, hvordan forældrene oplever vores samarbejde, rådgivning og vejledning?

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Børnegården Frederiksholm defineres børn i udsatte positioner, som børn der i kortere, længere eller vedvarende perioder mistrives og derved hindres trivsel og udvikling. Vi arbejder med at sikre kvalitet i interaktionen mellem barn/voksen, da den er særlig betydningsfuld for børn i udsatte positioner. Kvalitet i interaktionen er blandt andet, når den voksne interagerer ansigt til ansigt med barnet samt lytter og giver tid til barnets respons. Kvalitet er også at den voksne udviser sensitiv i samspillet med barnet og er opmærksom på at respondere på de tegn barnet viser. Vi arbejder på at spejle barnets mimik ved at smile tydeligt, når barnet smiler, se ked ud af det, når barnet er ked af det osv. Vi er bevidste om, at vores nonverbale kommunikation har stor betydning i mødet med det enkelte barn.

Vi er opmærksomme på, at sproglig forsinkelse/mangel på sprog kan kanalisere til udsathed. Derfor arbejder vi meget målrettet og fokuseret med sprog og bevægelse i hverdagen. Vi har udarbejdet en plan for dette med tydelige strategier og værktøjer som vi bruger i vores praksis.

For at understøtte barnets trivsel og udvikling lægger vi vægt på at vise omsorg og være nærværende i samspillet med det enkelte barn. Det enkelte barn respekteres i dets følelser og hjælpes og støttes i at sætte ord på dette. Vi følger børnene og fortolker verdenen for dem ved at sætte ord på det, der sker omkring og med dem. Desuden hjælpes og støttes, barnet i, gennem samtale, at benytte alternative metoder til ex. at komme videre fra en konfliktsituation. Vi er optaget af at se barnets intention fremfor handlingen.

Efter eftermiddagsfrugt skal børnene ud på legepladsen – den voksne ser, at Ali, som er 4 år og har en sproglig forsinkelse, går rundt i garderoben uden at gå i gang med at tage sko og jakke på. Den voksne har både vist piktogrammer af legeplads og sat ord på overfor Ali om, hvad der skal ske. Herefter er den voksne optaget af at hjælpe nogle andre børn. Ali begynder at skubbe til de andre børn. Et barn begynder at skubbe igen, så Ali falder. Ali begynder at græde og skubber igen. Den voksne ser nu, at Ali er i tvivl om, hvad han skal i overgangen fra garderoben til legeplads, og sætter sig tæt ved Ali og siger: "Åh, det blev lidt vildt, - du græder, du blev ked af det", og fortsætter: "Nu skal jeg hjælpe dig" og guider Ali tæt i at tage sko og jakke på.

I institutionen skaber vi hver dag mulighed for at være/lege i mindre grupper med barnets tætte relationer samtidig med, at barnet støttes i at danne nye relationer. Aktiviteterne på institutionen veksler mellem at være vokseninitieret eller på barnets eget initiativ. Aktiviteter faciliteret af de voksne kan ex. være samarbejdsøvelser, hvor barnets kompetencer kommer i spil, hvor barnet får øje på andre børn, der kan det samme som det selv eller ikke har samme kompetencer, men kan noget andet.

Det enkelte barn skal opleve at det er en del af, og bidragsyder til fællesskabet samt mødes på dets intention og anerkendes med respekt, f.eks.:

Gennem længere tid oplever de voksne på stuen, at Oskar har svært ved at deltage til samling. Når alle skal sætte sig på hver sin måtte der, hvor der holdes samling, løber Oskar rundt på stuen. En voksen forsøger at støtte ham i deltagelse, men Oskar opleves at være svær at støtte til fælles opmærksomhed. De voksne prøver forskellige tiltag for, at Oskar kan deltage. Samlingen bliver med tiden mere urolig, flere af børnene reagerer med uro. De voksne bliver enige om, at samlingen skal foregå ved bordet i stedet for på gulvet. De reducerer antal sange til én (og en Go'morgen sang), og Oskar får et billede af den valgte sang som støtte til fokus. Efter få gange oplever de voksne, at Oskar kan sidde med til samling, han kigger på billedet, peger og kigger op på den voksne.

Evalueringssspørgsmål:

- Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø, så vi sikrer, at alle børn, dagligt, oplever kvalitet i interaktionen barn/voksen?
- Hvordan sikrer vi, at vi har blik for alle børn, også de børn, der er i periferien af børnefællesskabet, og de børn, hvis udsathed er mindre synlig?

Sammenhæng til børnehaveklassen

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen? (Dette spørgsmål gælder kun dagtilbud med børn i den relevante aldersgruppe.)

For at skabe sammenhæng til børnehaveklassen og for at gøre overgangen så tryk som muligt for førskolebørnene, arbejder vi i institutionen med de kommende skolebørn samles i en gruppe fra maj måned til maj måned. I grupperne arbejder vi tematiseret. Da vi ved, at børn lærer forskelligt, forsøger vi at tilgodese og sikre læring hos alle børn ved at arbejde med vekslende temaer gennem forskellige aktiviteter. Vi behandler temaerne ud fra de fem læreplanstemaer:

- Kommunikation og Sprog
- Krop, sanser og bevægelse
- Natur, udeliv og science
- Kultur, æstetik og fællesskab
- Social og alsidig personlig udvikling

For at følge børneperspektivet og arbejde med demokrati og medindflydelse foretager børnehave grupper valg omkring fredagen ret samt har repræsentanter i vores Børneråd hvor vi tager emner op der understøtter vores pædagogiske praksis og vi derved får et børneperspektiv på. I skoleforberedelsen prioriterer vi social udvikling, fællesskabet, nysgerrighed og fordybelse. Vi vægter, at alle børn bliver anerkendt ved at blive set og hørt i gruppen. I fællesskabet er gruppen sammen om turoplevelser, medbestemmelse, bevægelse og leg, hvor vi også sammen samler op om oplevelsen og temaets udvikling. I de mindre børnegrupper vil vi få større mulighed for at se og følge det enkelte barn og derved kunne tilpasse vores pædagogiske indsats. Vi inddeler børnene i mindre børnegrupper, så vi har mulighed for at se og følge det enkelte barn og derved kunne tilpasse vores pædagogiske indsats. For at børnene oplever udvikling, gentagelse af læring og forståelse for temaet, dokumenterer vi forløbet i form af små udstillinger og fotos.

Vi har i samarbejder med skolerne og KKFO'erne et samarbejde kaldet "Stærkt samarbejde". Dette samarbejde på tværs er med til at sikre den gode overgang, genkendelighed i form af gennemgående aktiviteter samt viden om hinanden.

Inden de kommende skolebørn starter på fritidsinstitution og skole, afholder børnehaven, fritidsordning og skole overleveringssamtaler på alle børn. Ved behov afholdes netværksmøde med forældre og ressourcerpersoner.

Billeder fra aktiviteter med førskolebørnene:

Evaluerings spørgsmål:

- Hvordan ved/sikrer vi, at børnene oplever tryghed og sammenhæng i overgange?
- Hvornår har vi senest brugt børnenes perspektiver som grundlag for at udvikle / justere vores pædagogiske læringsmiljø?

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

At gå på opdagelse i børnenes nærmiljø, kan have stor betydning for børnenes trivsel, dannelse og udvikling. Derfor er "det at gå på tur" en særlig del af den pædagogiske praksis og skal ses i sammenhæng med det pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer.

Hvert efterår deltager institutionen i børnekultur-festivalen "*Kultur for en tudse*". En festival for områdets børn, institutioner og familier, hvor der spilles teater, laves gøgl og andre aktiviteter, der inddrager alle deltagere. Institutionen ligger tæt ved Vestre Kirkegård, et område, der udover gravstene, også rummer kastanjetræer, små søer og store grønne plæner, hvor børn og personale benytter muligheden for at tale om liv/død, hvor kommer vi fra, hvor ender vi, hvad kan man også bruge en kirkegård til m.m. Desuden ligger institutionen tæt ved Valby Parken, der rummer store grønne områder, naturlegeplads med mulighed for at lave bål samt små søer med haletudser. Turen hertil kan være ved brug af institutionens ladcykler. Børnehaven benytter sig af det lokale bibliotek, hvor der lånes bøger med hjem til institutionen til højtlesning eller

fakta-bøger. I området omkring institutionen er der også flere mindre legepladser og en større "sanse"-legeplads, som specielt vuggestuen besøger.

Institutionen besøger også området Karens Minde, som rummer Børnekulturstedet, Sydhavnens Bibliotek samt Børnenes Dyremark. For at skabe sammenhæng for børnene med inddragelse af nærmiljøet arbejder vi eks. med følgende:

Til samling i denne måned synges der "Vi skal med toget ud på landet". I sangen ser vi en hest, et får og en høne. Undervejs i sangen viser den ene voksne billeder af et tog, en hest, et får og en høne. Hver torsdag, på stuens turdag, går turen til Karens Minde, hvor børnene netop får mulighed for at besøge en hest, et får og en høne.

I arbejdet med at bevæge os væk fra institutionen, opnår børnene større kendskab til det miljø, som de bor og dagligt færdes i. Vi arbejder med sikkerhed i trafikken, hvordan færdes vi og gebærder os på gaden, hvor der også er andre mennesker samt miljøskift fra asfalt og bebyggelse til grønne oaser.

Vi er optaget af at dokumentere med billeder, når vi er på tur, fordi det skaber sammenhæng for børnene, når vi senere på dagen eller de kommende dage kan genbesøge turen gennem vores tur-billeder.

Billede af én af vores ladcykler på tur

Evaluerings spørgsmål:

- Hvordan inddrager vi børnenes perspektiv i vores ture ud af huset?
- Hvordan sikrer vi sammenhæng for børnene mellem hverdagen i huset og vores ture ud af huset?

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal indtages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Begrebet børnemiljø er et samlende begreb for det fysiske, psykiske og æstetiske miljø i institutionen. I Børnegården Frederiksholm arbejder vi med børnemiljøet på flere forskellige måder. Vi er optaget af at integrere vores fælles besluttede børnesyn i vores pædagogiske praksis. Vi er optaget af og over os fortsat i samspillet mellem den voksne og barnet samt barn/barn imellem. Vi arbejder for at integrere en tydelighed omkring, at hvert barn gør det, som barnet kan, at nogle børn har brug for op til 49 sekunder til at respondere samt at se barnets intention fremfor handlingen. Vi er optaget af at skabe mulighed for børnefællesskaber således, at alle børn oplever sig som en del af et fællesskab, fordi læring medieres i fællesskaber f.eks.:

Efter måltidet ryddes der af bordet, hvert barn sætter sit service over på vognen. Janus går direkte hen til madrassen og begynder at hoppe. Hans bedste ven Mohammad følger med. De hopper sammen, griner og skubber lidt til hinanden imens. Jens står lidt væk fra madrassen og ser på, efter få sekunder løber han direkte hen til Mohammad og skubber til ham, så han vælter ned på madrassen. Jens hviner af glæde. Mohammad rejser sig, virker sur og begynder at slå på Jens. Janus gør det samme som Mohammad. En voksen kommer hurtigt hen til madrassen – siger med rolig stemme: ”Åh, det blev vist lidt for vildt, I hoppede og faldt. Janus hoppede, Mohammad hoppede og Jens ville gerne være med til at hoppe. I kan hoppe igen”. Janus begynder at hoppe med det samme, den voksne kommenterer hopperiet. Mohammad begynder at hoppe, og Jens hopper også. Den voksne gentager: Jens hopper, Mohammad hopper, og Janus hopper. I griner, det er sjovt, måske kilder det i maven...”

Vi fokuserer på, at det fysiske og æstetiske børnemiljø integreres i vores pædagogiske læringsmiljø blandt andet ved, at stuerne tydeligt deles op i temaer/legezoner, så børnene nemt kan se, hvad de kan lave og lege med i det enkelte zoner. Institutionen har enkelte rum, hvor formålet er klart defineret; børnekøkken, pudrum, sprogum og malerværksted. På hver stue vil vi arbejde for, at der er mulighed for at have rollelege (dukke/køkkenkrog), bevægelseslege (tumble/hoppe på madras), konstruktions- lege (LEGO/Duplo) samt aktiviteter af mere kreativ karakter (tegne, benytte modellervoks og puslespil). Aktiviteten er/skal være illustreret med piktogrammer i den aktuelle zone. Vi skal i gang med at få defineret, hvilken rolle hver voksen har på stuen i en aktuel stund således, at der er en voksen tilstede (fordybelsesvoksen/overbliksvoksen) til at fortolke og støtte børnene i deres leg.

I garderoben har hvert barn sin egen plads med foto af sig selv samt billede, der definerer, hvilken stue barnet er tilknyttet. Både i vuggestuen og i børnehaven er der billeder af alle børn og voksne på døren ind til de enkelte stuer.

I vuggestuen findes piktogrammer i børnehøjde, hvor hverdagssituationer er afbilledet; spisning, sove inde/løbe, vaske hænder m.v. Disse piktogrammer italesættes igennem hele dagen, så børnene bliver bevidste om hverdagsrutiner, og hverdagen bliver genkendelig.

Udsmykningen i institutionen skifter efter årstid og højtider.

I både børnehave og vuggestue er der legeplads med mulighed for bevægelseslege, konstruktionslege, rollelege og funktionslege. Vi benytter legepladsarealet alle dage og i alt slags vejr, og udnytter netop udearealet til at tale om og sanse årstidernes skift, både i forhold til sol, regn, vind, men også i forhold til blade, blomster, dyre/insektliv m.m. Børnegården Frederiksholm står overfor en renovering af både vuggestue- samt børnehavens legeplads – renoveringen vil finde sted efteråret 2020.

For at få et mere tydeligt fokus på inddragelse af børneperspektivet skal vi i den kommende tid arbejde med bl.a. følgende spørgsmål:

Evaluerings spørgsmål:

- Hvordan inddrager vi børneperspektivet i hverdagen?
- På hvilken måde kan vi styrke vores sensitivitet overfor børnenes tegn og evne til at respondere?
- Hvordan arbejder vi med fokus på barnets demokratiske dannelse?

De seks læreplanstemaer

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Alsidig personlig udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

For at sikre et engagement hos det enkelte barn arbejder vi blandt andet i hverdagsrutinerne med en opmærksomhed på barnets interesse således, at barnet oplever at kunne deltage i et samspil og i aktiviteten. Når vi følger børnenes spor samt giver børnene tid til at respondere, styrker vi deres selvværd og selvtilid og dermed livsduelighed, eks: ”Du hopper...det ligner, at du er en kænguru...nu hopper Stine ligesom dig...nu hopper I begge to”.

Vi er opmærksomme på, at gennem deltagelse i fællesskaber, får børn erfaringer med at indgå i, navigere og høre til i disse fællesskaber og en forståelse for demokrati/demokratiske processer. I Børnegården Frederiksholm er der mulighed for deltagelse i fællesskabet mange gange i løbet af en dag. F.eks. afholder vi hver morgen samling stue-vis, hvor der sættes ord på, hvem er tilstede, hvem mangler vi i dag, årstiden og hvilken dag er det. Samlingen kan indeholde højtlesning, fællesleg og udvalgte sange (differentieret mellem børnehave/vuggestue) og lidt brød/frugt. Nogle børn hjælper med at sætte service frem og tilbage på vognen samt køre vognen frem og tilbage til køkkenet.

Ved alle samlinger (formiddag, eftermiddag og frokost) støttes børnene i at vente på tur, række fade, kan der osv. til hinanden samt samtalen rundt om bordet (give tid og plads til at lytte til hinanden og fortælle om en episode/oplevelse). Generelt arbejdes der med hverdagsrutiner; vaske hænder før hvert måltid og efter toiletbesøg, holde orden i egen garderobe, selvhjulpenhed, gentagelser, behovsudsætte osv. Vi støtter

børnene i at være deltagende i hverdagsrutinerne og tilpasser kravene efter det enkelte barn udviklingstrin og kompetencer.

Institutionen arbejder med børnefællesskaber. Aktivitetsplaner med pædagogiske aktiviteter er tilrettelagt således at, alle børn er inddelt i mindre grupper alt efter alder, relationer og interesser. Grupperne kan skifte alt efter, hvilken aktivitet barnet deltager i; sproggruppe, skolegruppe, indsatsgruppe m.v. Vi arbejder med fleksible aktivitetsplaner, hvor vi tager hensyn til barnets nærmest udviklingszone.

Både i forhold til at støtte barnets engagement, gå-på-mod-livsduelighed samt deltagelseskompetence gælder det for Børnegården Frederiksholm, at den voksne har ansvaret for at skabe den gode relation og det gode samspil.

Evaluerings spørgsmål:

- Hvordan sikrer vi, at vi skaber gode læringsmiljøer hele dagen (i pædagogiske rutiner samt pædagogiske aktiviteter)?
- Hvordan støtter vi, at børnene får mulighed for at deltage i børnefællesskaber, også i de pædagogiske rutiner?

Social udvikling

"Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m."

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Social udvikling
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Sociale kompetencer udvikles i fællesskabet med andre mennesker, i samspillet med andre mennesker. Alle børn har brug for at blive mødt med positive forventninger, fordi det fremmer barnets gå-på-mod og positive forventninger til omverdenen.

Børnegården Frederiksholm arbejder vi med sociale fællesskaber i mindre og større grupper. Dagligt er børnene inddelt i mindre pædagogiske aktivitetsgrupper på tværs af alder, køn, relationer og interesser. Som tidligere skrevet arbejder hvert team med aktivitetsplaner, der visualiseres via piktogrammer, som hænger fremme på hver stue. På den måde kan alle børn og voksne se hvilken aktivitet, som man skal deltage i, og hvem man skal være sammen med, og hverdagen bliver herved mere overskuelig og genkendelig for alle børn og voksne.

I institutionen arbejder vi for hele tiden at tale ind i børneperspektivet, have øje for børnegruppens behov samt regulere læringsmiljøet efter gruppens behov, og hvordan den er sammensat på det aktuelle tidspunkt. Vi skal i den kommende tid arbejde med at få defineret, hvilken rolle hver voksen har på stuen i en aktuel stund således, at der er en voksen tilstede (fordybellesvoksen/overbliksvoksen) til at fortolke og støtte børnene i kontakten til *den anden*. På den måde kan vi støtte børnene i at danne venskaber og lære/erfare, hvordan man kommer med i og bliver en del af et fællesskab. I det fællesskab arbejder vi på at støtte børn i, at der skal være plads til at udtrykke egne følelser samtidig med, at børnene forstår/begynder at forstå, at andre kan have de samme behov.

I institutionen er der mulighed for regellege, tumlelege, konstruktionslege, fantasilege og rollelege. Legene kan enten være børneinitieret eller igangsættes af personalet. Vi er opmærksomme på, at den frie leg kan

være ufri for børn med svage lege-kompetencer, hvorfor alle lege understøttes af personalet med fokus på barnets deltagelse i fællesskaber, forhandlingsstrategier og sige til og fra.

For at få en mere tydelig/gennemsigtbar tilgang til udvikling af sociale kompetencer gennem barnets leg, skal vi i den kommende tid arbejde med følgende spørgsmål:

- Hvordan er Børnegården Frederiksholms legepædagogik?
- Hvad betyder legen for barnet/børnene?
- Hvad er den gode leg?
- Hvordan går vi foran, ved siden af, bag ved?
- Hvordan støtter vi børns lege-kompetencer?

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kommunikation og sprog
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kommunikation og sprog er helt centralt for at danne relationer, indgå i fællesskaber og vedligeholde venskaber. I Børnegården Frederiksholm er vi bevidste om, at de voksne har ansvaret for, at børnene får mange forskellige erfaringer med sproget i forskellige arenaer. Vi arbejder for at skabe kvalitet i samspillet med barnet/børnene, blandt andet ved at blive i kontakten til barnet således, at vi sikrer samtaler med fem-ture barn/voksen imellem så meget, som det er muligt. Vi øver os i at holde pause for at give børnene mulighed for respons, og vi øver os i at se også de små tegn på respons hos barnet.

I både vuggestue og børnehave arbejder vi med Sprogtrappen.

Alle stuer har sprogstrategier hængende synligt fremme, og institutionen har en sprogvejleder tilknyttet, som kommer i huset 1-2 gange om ugen. Denne vejleder understøtter institutionens sproglige aktiviteter, giver video-feedback til personalet samt sparrer med personalet, hvis der opleves sproglige udfordringer med enkelte børn.

Da legen er en vigtig øvebane for barnets kommunikative og sproglige udvikling, er vi optaget af, hvordan vi kan positionere os i forhold til børnenes leg. F.eks. om vi skal deltage i legen eller rammesætte legen.

Samtidig er vi optagede af at anvende børnenes leg som adgang til samtaleemner med børnene: "Du købte is i is-butikken, da I legede tidligere, - jeg tror, at du købte chokoladeis"

Vi arbejder som en del af vores sprogplan med temaer over året. Hvert tema understøttes af en gennemgående bog, rim, leg, kreaaktivitet og tur.

Både vuggestuen og børnehaven arbejder med "Dialogisk læsning", som metode til at understøtte sproget og samspillet barn/barn og barn/voksen. Desuden indhenter vi materiale fra "Læseleg" til at understøtte sprogarbejdet. Specielt i børnehaven er børn og personale en gang om måneden på det lokale bibliotek og udvælger bøger til institutionen. Vi er bevidste om, at "Dialogisk læsning" er en konkret pædagogisk aktivitet, hvor de deltagende børn får mulighed for at få erfaringer med sproget, men at det er hele dagen i alle sammenhænge, at den voksne skal tilbyde kvalitet i samspillet med børnene for at styrke barnets kommunikation og sprog. Og i den sammenhæng er vi optaget af at kommentere på barnet i stedet for at stille spørgsmål, eks. "Du griner", "Du løber" osv. Vi er optaget af at benævne

børnenes handlinger, da det styrker barnets opmærksomhed og barnets følelse af, at det de gør, er helt perfekt. Når vi benævner, anerkender vi barnet. Herved styrkes barnets selvværd og samtidig støttes barnets sproglige udvikling ved, at vi sætter ord på handlingen, - hermed også barnets mulighed for at kunne sætte ord på sig selv. Samtidig med at vi sætter ord på børnene, er vi også optagede af at sætte ord på egne handlinger, f.eks.: "Jeg henter vand", "Jeg rejser mig", "Jeg synes, at det er hyggeligt at sidde her sammen med jer" osv. Dette giver tryghed og forudsigelighed for barnet, styrker fælles opmærksomhed og giver viden og styrker igen barnets sproglige udvikling.

Og som nævnt tidligere er piktogrammer en stor del af både vuggestuens og børnehavens praksis – dette for at understøtte barnets sproglige udvikling. Piktogrammer indgår systematisk før en pædagogisk rutine, den voksne understøtter det verbale med et piktogram sammen med barnet. Vi arbejder desuden med at se, hvilke muligheder stuen/rummet giver for samtaler med børnene, altså se på rummets muligheder og spørge hinanden: "Hvad kan vi tale med børnene om her?"

I mødet med børnene øver vi os i at blive mere opmærksomme på vores nonverbale kommunikation, herunder hvordan vi anvender vores mimik, at vi spejler barnets udtryk og samtidig sætter ord på vores mimik og barnets mimik. Ved at have en opmærksomhed på det styrker vi kontakten til barnet, støtter den sproglige udvikling og motiverer barnet til at blive ved med at udtrykke sig.

Evalueringsspørgsmål:

- Hvordan sikrer vi, at vi inddrager børnenes perspektiv i vores interaktion med børnene?
- Hvordan sikrer vi, at vi konstant motiverer barnet til at blive ved med at udtrykke sig?

Krop, sanser og bevægelse

"Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen".

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Krop, sanser og bevægelse
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Kroppen er grundlaget for barnets deltagelse i forskellige fællesskaber, og når vi støtter børnene i at bruge, mærke, eksperimentere og udfordre sin krop gennem bevægelse og ro, støtter vi børnene i grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

I Børnegården Frederiksholm arbejder vi med at etablere børnefællesskaber, hvor børn oplever glæde, opmærksomhed og forståelse for egen krop. F.eks. prioriterer børnehaven daglig "afslapning" i 10-15 minutter, hvor alle børn ligger på hver deres madras på egen stue og lytter til stille afslappende musik eller lyden af fuglefløjt, bølger eller lignende. Hele institutionen har på ugentlig basis motorisk udfordrende aktiviteter så som sanse/motorikbane, dans, forskellige boldspil eller samarbejdsøvelser. Desuden tilbydes kreative aktiviteter, hvor der arbejdes med modellervoks og forskellige andre materialer (pap, mælkekartoner, silkepapir, æggebakker osv.) for at styrke finmotorikken og få berøring og kendskab til mange forskellige materialer. Aktiviteterne tilpasses efter alder og udviklingsniveau.

Under måltidet støtter vi alle børn til at smage på maden, vi taler om konsistens og smagsvarianter, og vi støtter børnene i at eksperimentere med maden og giver plads til forskelliges smags sammensætninger. Vi taler om, hvad det gør ved kroppen, når man spiser, og hvad der er sundt og usundt.

For at støtte dels børnenes kropslige erfaringer samt deltagelse i et børnefællesskab er vi bevidste om at sætte ord på børnenes initiativer i konkrete aktiviteter, eks.: "Andreas gynger højt, han lukker øjnene, mens han gynger, vil du også gynde sammen med

Andreas?”. Både i vokseninitierede pædagogiske aktiviteter samt børneinitierede aktiviteter arbejder vi med at følge børnenes spor således, at børnene oplever selv- og medbestemmelse som en del af dannelsesprocessen. Eks. hvis børnene begynder at hoppe, hvor den voksne ellers har planlagt en anden aktivitet, følger vi dette initiativ, sætter ord på initiativet: ”Simone hopper”, og giver plads til respons, til at de andre børn kan reagere og fornemmer, om der er brug for at rammesætte aktiviteten eller brug for at blive og fortsætte med at følge Simones initiativ.

Fordi børn har brug for støtte og erfaring med følelsesmæssige processer, arbejder vi med at møde børnenes følelser. Vi er optagede af at støtte børnene i, at forskellige følelser føles forskelligt i kroppen og at alle følelser er legale. I den sammenhæng øver vi os på at give tid til børnene i specielt svære stunder, så de får erfaring med at mærke deres krop, hvad følelsen gør ved dem, både ved at give dem tid samt sætte ord på, hvad vi ser hos barnet.

Evalueringspørgsmål:

- Hvordan oplever vi, at vi støtter børnene med at få erfaringer til at mærke forskellige følelser?
- Skaber vores pædagogiske måltid mulighed for *madmod* hos vores børn?

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Natur, udeliv og science
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Børnegården Frederiksholm benytter især Vestre Kirkegård og dennes store grønne arealer samt Valby Parken, hvor der samles kogler, blade, mos m.v. til aktiviteter hjemme på institutionen. Vi laver udsmykninger til huset og aktiviteter efter årstiderne. Vi benytter også Karens Minde, som er et naturområde i Sydhavnen med et tilbud til børn og unge, hvor de kan passe og kæle med kaniner, geder og katte og se heste og høns. Desuden er der også et kulturhus og et bibliotek. For enden af Valby Parken er der ved at blive anlagt en strand, - området besøges specielt af børnehaven og transport dertil foregår gerne på ladcykel. I Sydhavnen ligger også Sydhavnstippen, som er et natur- og kulturområde med dyre- og planteliv, som specielt også børnehaven besøger. Vi har også Zoo kort og kan derfor besøge Zoologisk have i løbet af året.

Billede fra Sydhavnstippen

Især ved morgenåbning og samlinger tales der om, årstidernes skiften; kulde/varme, lys/mørke, hvornår solen står op, vejret m.v. Og i garderobe-situationen tales om påklædning og hvilke tøj der passer til de forskellige årstider.

I børnehaven er et terrarium med snegle, som børnene hjælpe med at give mad og rengøre samt følge med i, hvor meget sneglene vokser og hvad de spiser. Desuden er snegle "ude af huset" én gang ugentligt, hvor børnene må holde dem og føle på dem.

Institutionen arbejder med affaldssortering og børnene er bevidste om, at mad-rester skal i den grønne poser og brugt tegnepapir i genbrugskassen. Desuden genbruges glas, mælkekartoner, æggebakke m.m. i fremstillingen af div. ophæng, pynt og gaver.

På institutionens legeplads dyrkes tomater og krydderurter, som børnene er med til at passe og smage på.

Vi benytter os af vores legeplads, både i vuggestuen og i børnehaven på alle årstider, fordi uderummet kan give plads til sansning, bevægelse, kreativitet og *det vilde liv*. På legepladsen er der mulighed for at bevæge sig på forskelligt underlag, lave tumlelege, eventyrlege i "skov-miljø" i vuggestuen

Udelivet på legepladsen kan også give mulighed for børnene til at danne nye venskaber på tværs af grupperne, fordi vi ofte er ude flere stuer af gangen.

På legepladsen skal vi være opmærksomme på, at nogle børn har brug for støtte til at indgå i børnefællesskaber. Hvis der er mange børn på legepladsen, kan det være svært for nogle børn at føle sig trygge og nysgerrige. Derfor skal vi arbejde for at dele os op i mindre grupper således, at udelivet på legepladsen er sjovt for alle børn. Vi har indført en plan for rollefordeling på legepladsen så vi sikrer der både er voksne der sætter lege i gang, drager om omsorg og støtter børn der har svært ved at komme ind i legen eller børn der har brug for en rolig aktivitet inde.

- Hvordan sikrer vi, at alle børn føler sig trygge og nysgerrige på legepladsen?

Billede af børnehavens legeplads

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab?

Herunder, hvordan vores pædagogiske læringsmiljø:

- Understøtter de to pædagogiske mål for temaet Kultur, æstetik og fællesskab
- Tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag
- Ses i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur og æstetik kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at forstå omverdenen på en ny måde og udtrykke sig på forskellige måde. Én gang årligt deltager Børnehaven Frederiksholm i den lokale børnekulturfestival "Kultur for en tudse", hvor der vises teaterstykker, gøgl og andre aktiviteter der inddrager børnene på forskellig vis. Desuden tager, især børnehaven, på museumsbesøg, i Runde Tårn og i Zoo Logisk have.

Institutionen arbejder med traditioner: fødselsdage, fastelavn, julefest, Halloween, Lucia, påske, og sommerfest. Disse traditioner inddrager alle børn, forældre og personaler. Inde og ude pyntes op med pynt produceret af børnene og forældrene medbringer mad fra deres egne kulturer. I forbindelse med at vi arbejder med pynt til et konkret arrangement, får børnene erfaring med forskelligt materiale; sten, pap, lim, vat m.m., og får erfaring med æstetiske og kreative læreprocesser. Vi dokumenterer processen via billeder, og derved har vi mulighed for at vende tilbage til oplevelsen sammen med børnene.

2 gange årligt deltager børnehaven i arrangementer på den lokale skole; OL og børneløb. Her får de mulighed for at møde kammerater fra andre børnehaver, hjemme fra gården, møde deres kommende lærere samt få kendskab til den lokale skole. Dette er en del af "Stærkt samarbejde" med den lokale distriktskole, Ellebjerg skole.

I dagligdagen arbejder vi på at støtte børnenes fantasi gennem leg bl.a. ved at blive bevidste om, hvilken position der er behov for, at den voksne tager (deltagende, ved siden af eller foran). Ved at arbejde målrettet med denne positionering kan vi højne muligheden for, at alle børn får mulighed for at være en del af et børnefællesskab.

Evalueringsspørgsmål:

- Hvordan inddrager vi børnenes perspektiver i konkrete aktiviteter+
- Har vi fokus på, hvilken position den voksne tager i forhold til at kunne støtte børnenes mulighed for at være en del af et børnefællesskab?

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Det er ikke et lovkrav at beskrive dagtilbuddets dokumentations- og evalueringspraksis i den pædagogiske læreplan, men det kan være en fordel i udarbejdelsen af læreplanen at forholde sig til den løbende opfølgning og evaluering af indholdet i læreplanen.

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

Det vil sige, hvordan dokumenterer og evaluerer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

Her kan I kort beskrive jeres arbejde med at etablere en evalueringskultur som en del af det daglige pædagogiske arbejde. I kan fx beskrive, hvordan I arbejder systematisk med evaluering, om I arbejder med særlige metoder, om I arbejder eksperimenterende eller undersøgende med et særligt fokus, samt hvordan, hvor ofte og i hvilke fora I drøfter og reflekterer over jeres pædagogiske praksis mv.

Etablering af en evalueringskultur skal understøtte, at personalet i Børnegården Frederiksholm arbejder ud fra en faglig reflekteret praksis. Derfor er vi optaget af, hvordan vi sikrer en kontinuerlig evaluering af vores praksis, og arbejder på flere niveauer med evaluering. Alle tiltag, indsatser og faglig handleplan dokumenteres via KBH-barn, hvor alle emner har hver sit forum, som alle medarbejdere har adgang til. Alle medarbejdere er forpligtet til at læse nye opslag samt tilføje nye emner, idéer, kommentarer m.m. Vi er gået i gang med at arbejde systematisk med SMTTE, hvor evalueringsdelen indgår som en central del. Fælles SMTTE for en større børnegruppe, eks. Sprog, kan hænges op og inspirere i det daglige virke. Til stue/teammøde

indgår en fast dagsorden, som skaber mulighed for at forholde os kritisk og reflektivt til vores praksis og planlægning af samme. Den faste dagsorden skal være med til at sikre en systematik til stue/teammøderne.

Dokumentation foretages med fotos, video og referater

Evalueringer foretages enten med alle medarbejdere, med "faglige fyrtårne", TRIO, konsulenter eller klyngeleder. Ligeledes evalueres TOPI og sprogvurderinger efter hver vurdering (dataindsamling). Dataindsamling bruges bl.a. til at skabe refleksionsrum til at forbedre praksis og udviklingsmuligheder for børnene.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hvert andet år?

Her kan I fx kort beskrive, hvordan evaluering af læreplanen kan ses i forhold til jeres evalueringskultur i hverdagen.

Læreplanen er tilgængelig for alle medarbejdere og evalueres afdelingsvis på aften personale-møde hvert andet år. Ligeledes gennemgås og evalueres læreplanen med forældrerådet hvert andet år.

Vi arbejder hen imod at have del-evaluering hvert halve år for at se, om vi er på rette vej eller om der skal justeres i noget.

Og målet er, at Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv (Dagtilbudsloven)

Vi kan med fordel beskrive vores evaluering i denne lokale læreplan (de pædagogiske tiltag på baggrund af evalueringen beskrives i læreplanen og offentliggøres).

Kort film om *Evaluering i pædagogisk praksis*:

<https://www.youtube.com/watch?v=Ich17KRJxEM>

I den kommende tid skal vi i institutionen drøfte/arbejde med følgende:

- Drøfte og videreudvikle på vore fælles fredag
- Fokuserer på sensitivitet i samspil, herunder mentalisering
- Vi ændrer årstallet på forsiden i forbindelse med evaluering
- Vi skal arbejde systematisk både i forhold til TOPI; pædagogiske rutiner, evaluering, Udarbejdelse af Sprogtrapper
- Implementering af Klynges børnesyn

I nedenstående vil det fremgå hvilke pædagogiske tiltag vi skal arbejde med på baggrund af evalueringen:

Her kan I finde yderligere inspiration til arbejdet med den pædagogiske læreplan

Til at understøtte og inspirere jeres videre arbejde med den styrkede pædagogiske læreplan er der udviklet en række øvrige materialer. Alle inspirationsmaterialer – nuværende og kommende – kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

Redskab til selvevaluering er en ramme til systematisk at analysere jeres praksis inden for centrale områder i den styrkede pædagogiske læreplan.

Redskab til forankringsproces indeholder fem tilgange til, hvordan I kan arbejde med forandring og forankring af et stærkt pædagogisk læringsmiljø.

Film introducerer indholdet i og illustrerer hovedpointer fra publikationen *Den styrkede pædagogiske læreplan*.

Forskellige tematiske materialer dykker ned i viden om et tema og giver inspiration til dialog og handling. Her er bl.a. materialer om evaluerende pædagogisk praksis, som understøtter en systematisk tilgang til det at evaluere.

Der offentliggøres løbende nye temaer.

Alle materialer kan findes på www.emu.dk/omraade/dagtilbud

